

การเขียนประวัติศาสตร์ของคนนอกศาสนาได้สิ้นสุดลงในศตวรรษที่ 5 หลังจากนั้นนักเขียนคริสเตียนเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์เป็นเวลาประมาณ 800 ปี นักเขียนเหล่านี้เกือบทุกคนเป็นพระชายาของศาสนาคริสต์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเขียนประวัติศาสตร์ นักเขียนประวัติศาสตร์ในยุคคริสเตียนตอนต้นต่อต้านงานเขียนของกรีกและโรมันถือเป็นของพวกนอกศาสนา แล้วหันมายกย่องคัมภีร์เก่า ซึ่งไม่ใช่งานมาตรฐานทางประวัติศาสตร์ ยิ่งกว่านั้น นักเขียนคริสเตียนลดความสำคัญของเหตุผลซึ่งเคยสำคัญมากในสมัยกรีกแล้วหันมา ยกย่องศรัทธาต่อพระเจ้าแทนวิธีการเขียนประวัติศาสตร์แบบรัฐชาติดีซิสและโพลีบิวสถูกละเลย นักเขียนชน ยูเซบิอุส¹ และเจโรมมีได้ให้อะไรแก่ประวัติศาสตร์² นักประวัติศาสตร์สมัยกลางตอนต้นที่สำคัญได้แก่ เซนต์ ออกัสติน ไอโรเซียส บีด

เซนต์ออเรลิอุส ออกัสติน (ค.ศ. 354-430)

หลังจากพระเยซูคริสต์เจ้าสิ้นพระชนม์ไป 300 ปี คริสต์ศาสนายังคงต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดเนื่องจากโลกเมดิเตอร์เรเนียนมีศาสนาหลายศาสนา ตลอดจนรัฐบาลโรมันยังดำเนินการกวาดล้างศาสนาคริสต์ด้วย จนกระทั่งใน ค.ศ. 313 ในสมัยของจักรพรรดิคอนสแตนตินจึงมีพระราชกฤษฎีกาแห่งมิลานยอมรับศาสนาคริสต์ โดยยึดหลักขันติธรรม และในปลายศตวรรษที่ 4 ในสมัยของจักรพรรดิธีโอโดซิอุส จึงประกาศศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำจักรวรรดิโรมัน แต่จักรวรรดิโรมันมาสิ้นสุดลงในศตวรรษที่ 5 ทำให้มีผู้ข้องใจในศาสนาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจาก อลาริค และ โทท ทำลายกรุงโรม 6 วัน ใน ค.ศ. 410 คนทั่วไปรู้สึกว่าการที่โรมถูกทำลายลงเนื่องจากโรมละทิ้งการบูชาเทพเจ้าเดิมของตนและการขยายตัวของศาสนาคริสต์ ภายในคริสต์ศาสนาเองก็ยังมีข้อขัดแย้งอยู่โดยเฉพาะในเรื่องหลักการ กล่าวคือ ใน

¹ ยูเซบิอุส บิชอปแห่ง Caesarea (ค.ศ. 260-340) เขียนพงศาวดารเป็นภาษากรีก เกี่ยวกับประวัติ-ศาสตร์ชาติโบราณโดยค้นคว้าจากงานเขียนของกลุ่มที่ยึดคัมภีร์เก่าเป็นหลักเช่น ดิโอโดรุส, มานีโอ ฯลฯ ต่อมาเป็นเรื่องราวของชาติต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงหนึ่งเป็นประวัติศาสตร์วิว อีกช่วงเป็นประวัติศาสตร์ของกลุ่มนอกศาสนา จัดเป็นพงศาวดารที่สมบูรณ์ที่สุดในยุคนี้ และมีอิทธิพลมากที่สุด

² เจโรม (ค.ศ. 348-420) เขียน De Viris Illustribus เกี่ยวกับนักเขียน 135 คน เริ่มตั้งแต่ปีเตอร์โดยเขียนชีวประวัติและผลงานต่าง ๆ

คริสต์ศาสนจักรยังคงมีกลุ่มหลายกลุ่มที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์ตามความเข้าใจของตนและโจมตีกลุ่มนั้น ดังนั้นคริสต์จักรจะอยู่รอดได้ ก็จะต้องมีการจัดระเบียบในเรื่องหลักการ

ออกุสตินได้ก้าวเข้ามาปฏิเสชข้อกล่าวหาที่ว่าศาสนาคริสต์ทำลายอารยธรรมโบราณตลอดจนเป็นผู้จัดหลักการต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์ให้เป็นระเบียบ ออกุสตินยังเป็นนักประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในยุคกลางตอนต้นด้วย เดิมออกุสตินเป็นคนนอกศาสนา สังกัดอยู่กับกลุ่มมานิเชียน และเดิมเขาชื่นชมกับปรัชญาเพลโตใหม่ ในค.ศ. 387 ออกุสตินเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ด้วยอิทธิพลของแอมโบรส บิชอป แห่งมิลาน ค.ศ. 391 เขาบวชเป็นพระ ออกุสติน อุทิศชีวิตของตนต่อต้านกลุ่ม โดนาติสท์, มานิเชียน และเพลลาเจียน

ออกุสตินเขียนชีวประวัติของตนใน *The Confessions* หลังจากนั้น เขาใช้เวลารวบรวมหลักการศาสนาคริสต์เป็นคู่มือ ซึ่งคล้ายกับหลักการของเซนต์ ปอล มุ่งในเรื่องบาปกำเนิด ในค.ศ. 426 หลังจากใช้เวลา 13 ปี เขาเขียน *The City of God* มีจำนวน 22 เล่ม เป็นหนังสือที่แก้ข้อกล่าวหาของคนนอกศาสนา แม้ว่างานชิ้นนี้มีไข่มุกงานทางประวัติศาสตร์ แต่งงานเขียนของเขาก่อให้เกิดการปฏิวัติในประวัติศาสตร์นิพนธ์ กล่าวคือมีการเปลี่ยนเนื้อเรื่องการเขียนจากกรีกโรมันเป็นเรื่องของยิว แนวโน้มของการเขียนไม่ได้มุ่งความเป็นกลางแต่มุ่งศรัทธาเป็นสำคัญ

ใน *City of God* ออกุสตินแบ่งสังคมของมนุษย์เป็น 4 ประเภท ได้แก่ครอบครัว เมืองพื้นโลกและมนุษย์บนโลก และจักรวาล จากคำว่าเมืองเซนต์ออกุสตินแบ่งเป็น 2 ประเภท คือเมืองของพระเจ้ากับเมืองมนุษย์³ หัวใจเรื่องนี้คือ การเปรียบเทียบจักรวรรดิโรมันซึ่งเป็นอาณาจักรทางฆราวาส และ *City of God* หมายถึง ศาสนจักร เคน เป็นผู้ก่อตั้งเมืองแรก ดังนั้นจึงเป็นเมืองชั่วร้าย ส่วน *City of God* เป็นอาณาจักรทางศาสนาของพระเจ้า ศาสนจักรมีรากฐานจากพระเจ้า และเป็นภาพสะท้อนของอาณาจักรบนสวรรค์ เขาสรุปว่าโลกนี้ประกอบด้วยเมืองสัญลักษณ์ 2 เมือง คือเมืองแห่งความดีและเมืองแห่งความชั่ว โดยเมืองแห่งความดีเป็นตัวแทนของพระเจ้า เมืองแห่งความชั่วแทนปีศาจ ประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นการต่อสู้ระหว่างอำนาจ 2 อย่าง จุดมุ่งหมายของการต่อสู้ก็เพื่อจะตัดสินว่ามนุษย์จะได้รับความรอดหรือการถูกสาปแช่งชั่วนิรันดร์

³เดซชาติ วงศ์โกมลเชษฐ, *ทฤษฎีการเมืองและสังคม* (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2506) หน้า 76-77.

จุดประสงค์ของชีวิตแต่ละคนคือ การมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับพระเจ้า จากทัศนคตินี้ประวัติศาสตร์คือ บันทึกการติดต่อระหว่างพระเจ้าและมนุษย์ ศูนย์กลางของประวัติศาสตร์ก็คือ ชีวิตของพระเยซูคริสต์เจ้า แบ่งเป็นสมัยก่อนพระเยซู เริ่มตั้งแต่อดัมเกิดขึ้นถึงการประสูติของพระเยซู ประวัติศาสตร์คือ การเตรียมตัวของมนุษย์มุ่งสู่ความรอดโดยผ่านพระเยซู ซึ่งเป็นอดัมคนที่ 2 การตระเตรียมนี้ เซนต์ ออกุสตินแบ่งเป็น 5 ยุค

1. อดัมถึงสมัยน้ำท่วม
2. จากน้ำท่วมถึงอับราฮัม
3. จากอับราฮัมถึงเดวิด
4. จากเดวิดถึงการพิชิตบาบิโลน
5. จากการพิชิตบาบิโลน ถึงกำหนดของพระเยซูคริสต์เจ้า

ยุคของเซนต์ออกุสตินเป็นยุคที่ 6 ซึ่งกำลังสิ้นสุดลง (ยุคต่อไปเป็นยุคที่ 7 ซึ่งจะเป็นยุคที่พลเมืองจะมีความสุข จากนั้นก็เป็นยุคสิ้นสุดโดยเป็นวันที่ 8 หรือเป็นวันนินรันดร์และไม่คืนกลับมาอีก

ตามความคิดของออกุสตินประวัติศาสตร์ของมนุษย์มีเป้าหมาย เป้าหมายก็คือ การได้รับความรอดชั่วนิรันดร์ดังกล่าวมาแล้ว พระเจ้าจะชนะการต่อสู้ครั้งนี้ พระองค์จะให้รางวัลแก่มนุษย์ผู้ยังมีได้เสื่อมศรัทธาต่อความสามารถของพระเจ้า จากทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จทางวัตถุไม่มีความสำคัญ และโลกเป็นเพียงห้องสำหรับคอยเพื่อรอรับความรอด

City of God มีอิทธิพลต่อการเขียนประวัติศาสตร์ของคาทอลิก เซนต์ ออกุสติน เน้นว่าเรื่องราวของมนุษย์มิใช่เรื่องน่าหัวเราะเยาะหรือน่าร้องไห้ แต่เป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจ ความคิดของเขากลายเป็นทฤษฎีการเมืองที่สำคัญของสมัยกลาง ประกาศถึงการที่พระเจ้าคุมกิจการของมนุษย์ นำพระเจ้ามาสู่ประวัติศาสตร์ และเป็นความพยายามครั้งแรกที่อธิบายปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและอาณาจักร ก่อนหน้านั้น ในค.ศ. 392 จักรพรรดิธีโอโดซิอุส ที่ 1 ประณามคนนอกศาสนาและประกาศศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งจักรวรรดิโรมัน สันตปาปา เช่น เกกอรีที่ 8 อเล็กซานเดอร์ที่ 3 และอินโนเซนต์ที่ 3 ใช้เหตุผลของออกุสตินในการอ้างว่า สันตปาปามีอำนาจเหนือจักรวรรดิหรือศาสนจักรมีอำนาจเหนือรัฐ

ไอโรซิอุส (ca. 380-420)

เกิดในสเปน เป็นลูกศิษย์ของออกุสติน งานเขียนของ ไอโรซิอุส ชื่อ Seven Books of History Against The Pagans ตอบโต้ข้อกล่าวหาของฝ่ายนอกศาสนา ไอโรซิอุสใช้ทฤษฎีพระเจ้า

กำหนดทุกสิ่งของออกุสติน พระเจ้านี้กำหนดและควบคุมจักรวรรดิของพวกเขา นอกศาสนา เช่นเดียวกับที่คุมประวัติศาสตร์ของยิวและคริสเตียน โอโรซิอุสกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของบาบิโลเนีย โรมัน จนกระทั่งไกลโอมติโรม ต่อจากนั้นก็เป็ประวัติศาสตร์ของกรีกและแมกซิโดเนียตั้งแต่สมัยเพริคลีส จนถึงสมัยพิรุส แห่งเอพิรุส โดยสรุปโอโรซิอุส เน้นกำเนิดของศาสนาคริสต์

ข้อบกพร่องของ โอโรซิอุส คือการไม่พูดถึงบางประเทศเลยทั้ง ๆ ที่จำเป็น เขาละทิ้งวัฒนธรรมของคนนอกศาสนา ความดีของผลงานของเขาคือ เขาชี้ให้เห็นสงครามของคนนอกศาสนานั้นทำให้ประชาชนลำบาก นอกจากนั้นงานเขียนของเขาที่เกี่ยวกับโรมในภายหลังทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่โอโรซิอุส ตระหนักดีว่าตนมีชีวิตอยู่ในยุคช่วงต่อระหว่างสมัยโรมันและสมัยกลาง ทำให้เขาก้าวหน้ากว่าออกุสตินและนักเขียนคริสเตียนอื่น ๆ ในยุคของเขา งานเขียนของ โอโรซิอุส เป็นคู่มือการศึกษาประวัติศาสตร์คนนอกศาสนาในสมัยกลาง ซึ่งก่อเกิดผลเสียหลายประการ งานเขียนของ โอโรซิอุส นี้มีความลำเอียงต่อประเทศนอกศาสนา นอกจากนี้ ยังไม่ให้ความสนใจด้านอื่น ๆ ในชีวิตของคนนอกศาสนาที่มีส่วนสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สุดท้ายงานเขียนของเขาเป็นงานเขียนที่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยโบราณที่ไม่พอเพียงยิ่งกว่านั้น ข้อมูลที่ม้น้อยนี้ยังเชื่อถือไม่ได้อีกด้วย

บีด (ค.ศ. 672-735)

บีดเป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์อังกฤษ และเป็นรัฐชาติดีดิสของสมัยกลาง งานสำคัญของเขาคือ Ecclesiastical History of The English People ซึ่งผู้อ่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับชัยชนะของศาสนาคริสต์ในอังกฤษและการก่อตั้งวัฒนธรรมแองโกลแซกซอนในอังกฤษ บีดใช้วิธีเคร่งครัดในการเขียนและค้นคว้างานเขียนของนักเขียนที่สำคัญ ๆ เกือบหมด ตลอดจนปรึกษากับผู้นำทางศาสนาหลายคนโดยสรุปงานเขียนของบีด ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาชนอังกฤษ สิ่งทีประชาชนสนใจ ชีวิตของเหล่าบรรดานักบุญทั้งหลายถึงเกือบ 4 ศตวรรษ

ในศตวรรษที่ 8 และ 9 เป็นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาของคาโรลิงเจียน (Carolingian Renaissance) ในสมัยชาร์ลส์มาญ (ค.ศ. 742-814) และผู้สืบต่อมา⁴ ได้มีการพัฒนาการเขียนประวัติศาสตร์ 3 ชนิดซึ่งมาจากแหล่งต่างกัน แหล่งที่หนึ่งมาจากเขตที่อยู่ในความรับผิดชอบของบิชอป ในเขตวัด วาอาราม และราชสำนักประวัติศาสตร์ที่ได้จากเขตของบิชอบมักเป็นเรื่องราวในเขตบิชอบ

⁴คาโรลิงเจียนเป็นราชวงศ์ที่ 2 ของแฟรงค์ กษัตริย์เปง สถาปนาขึ้นใน ค.ศ. 751 คุราชละเอียดจากน้ำเงิน บุญเปี่ยม. *ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยกลาง* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), หน้า 21-26, 35-36.

ในเขตวัดวาอารามก็มีการส่งเสริมให้พระเขียน สำหรับชาร์ลส์มาญนั้นส่งเสริมทางอักษรศาสตร์ มีการตั้งโรงเรียนมากขึ้นในศตวรรษที่ 8 และ 9 ซึ่งเป็นแหล่งฝึกนักประวัติศาสตร์ ชาร์ลส์มาญ สั่งให้วัดต่าง ๆ เก็บหลักฐานไว้ด้วย

เริ่มมีการเขียนพงศาวดาร และบันทึกเหตุการณ์ประจำปี เช่น บันทึกแห่งลอริสเซน ค.ศ. 741-789 บันทึกนี้ ผู้เขียนหลายคนช่วยกันเขียน และยังเป็นจุดเด่นของประวัติศาสตร์นิพนธ์ คาโรลิงเจียน เนื่องจากผู้เขียนมักจะเขียนอย่างกลาง และบันทึกเหตุการณ์ เมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้นทันที และมีได้ตกแต่งทางภาษาหรือตีความหมายบันทึกชุดต่าง ๆ จึงให้ความรู้เกี่ยวกับลัทธิพิวตัล มาก อย่างไรก็ตามบันทึกนี้ มิใช่เป็นสิ่งที่ริเริ่มในสมัยนี้ แต่มีมาแต่สมัยโบราณ นอกจากนี้มีการเขียนชีวประวัติมาก เนื่องจากสันตปาปาและจักรพรรดิเป็นศูนย์กลางในสมัยนี้ คัมภีร์ไบเบิลยังคงเป็นเครื่องชี้นำความคิด ประวัติศาสตร์ยังคงเป็นประวัติศาสตร์ของความรอดโดยเริ่มต้นจากอดัม

ในศตวรรษที่ 10 อารยธรรมยุโรปเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ประชากรเพิ่มมากขึ้น การค้า ขยายตัว เกิดเมืองใหม่ ๆ ความคิดต่าง ๆ ตื่นตัว มีการศึกษากฎหมายโรมันในมหาวิทยาลัย โบลอนญาซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมือง มีการศึกษาเทววิทยาในมหาวิทยาลัยปารีส แต่ประวัติศาสตร์ยังคงเป็นวิชาที่ต่ำต้อย ในมหาวิทยาลัยยังไม่มีอาจารย์ที่สอนประวัติศาสตร์ เต็มเวลา ประวัติศาสตร์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของไวยากรณ์ การเขียนประวัติศาสตร์เป็นไปตามจุด ประสงค์ของผู้อุปถัมภ์ ได้แก่ วัดและชนชั้นปกครอง ส่วนในราชสำนักนั้น กษัตริย์ในสมัยกลาง มักอยู่ไม่เป็นที่ และหนังสือหนัก ๆ ไม่อาจขนติดตามไปได้ จึงมีการจดบันทึกไว้น้อย สำหรับเมือง ใหม่ ๆ โดยเฉพาะในอิตาลี มีการเขียนพงศาวดาร แต่มักจะไม่ปรากฏชื่อผู้จดบันทึก

ในวัดวาอาราม จึงเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ⁵ เนื่องจากพระมีเวลาว่างในการศึกษาและ เดินทางมาก ห้องสมุดของวัดยังเป็นแหล่งรวมของหนังสือต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 11 มีวัดใหม่ ๆ

⁵ ลัทธิการจำวัดทั้งในแง่ความคิดและการดำเนินชีวิตนั้นเกิดจากหลักการพื้นฐานของศาสนาคริสต์ ที่ถือว่า ชีวิตที่สมบูรณ์ในโลกนี้คือ ชีวิตที่มุ่งเตรียมเพื่อที่จะให้วิญญาณมีชีวิตนิรันดร์ คนบางกลุ่มเชื่อกันว่า การใช้ชีวิตเงียบ ๆ ในการเข้าถ้ำ และมุ่งศึกษาถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า ความเลวของมนุษย์จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด จึงมีการแยกตัวออกจากทางโลก รวมกันเป็นกลุ่มซึ่งทำให้เกิด วัดวาอารามขึ้นมากมาย

เพิ่มขึ้น เช่น ของเซนต์เบเนดิก⁶ พระในนิกายเบเนดิกนี้ เป็นกลุ่มที่เขียนประวัติศาสตร์มาก นักประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของนิกายนี้คือ ลิโอ มาร์ซิกันสแห่งออสเทีย โอเด (ca. 1046-1117) เขาเป็นผู้ดูแลกองบรรณสารด้วย โอเดริซิอุสยังคงเคย ขอให้เขาเขียนชีวประวัติของตน ต่อมา โอเดริซิอุส ได้เป็นสันตปาปาสตีเฟนที่ 9 ลิโอได้อธิบายวิธีการค้นคว้าของเขา ลิโอสะสมหนังสือต่าง ๆ เช่น พงศาวดารของจักรพรรดิโรมัน ฯลฯ แล้วก็ตั้งข้อสงสัยก่อนจะเขียน

บิชอปออตโต แห่ง เฟรซิง (ca 1114-1158)

ออตโตเป็นพระเยอรมัน และเป็นพระปิตุลาของจักรพรรดิเฟรดเดอริคที่ 1 ออตโตเป็นนักบรรยายเหตุการณ์ และเป็นนักปรัชญาประวัติศาสตร์ เขาเขียน 2 เล่ม คือ Chronicle Or Book Of Two Cities และ Deeds Of The Emperor Frederick I เล่มแรกเป็นปรัชญาประวัติศาสตร์ของสมัยกลางที่สำคัญเล่มแรก เขาใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ของ โอโรซิอุส และปรัชญาประวัติศาสตร์ของออกุสติน โดยใช้เมืองแห่งพระเจ้าและเมืองแห่งปีศาจของออกุสติน ออตโตบรรยายถึงบิชอป ไทโม แห่งตะวันออกทำลายรูปบูชาพระโมฮัมหมัด แต่ออตโตก็ตั้งข้อสงสัยเรื่องนี้ เนื่องจากผู้นับถือศาสนาไม่มีรูปบูชาแสดงให้เห็นว่าออตโตมีความยุติธรรมพอควรในเรื่องนี้ เล่มที่ 2 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเฟรดเดอริคและศาสนจักร งานเขียนของออตโตนี้เป็นลักษณะการเขียนในสมัยกลาง คือไม่ระมัดระวังในเรื่องรายละเอียดแต่เขาก็ใช้หลักฐานสำคัญบางอย่างที่เชื่อถือได้ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์สมัยกลางในปัจจุบันถือว่างานเขียนของเขามีความสำคัญ และเป็นงานเขียนที่บรรยายอย่างค่อนข้างเป็นกลาง ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ออตโตปฏิเสธความเชื่อถือได้ของเอกสารที่ชื่อว่า Donation Of Constantine โดยให้เหตุผลว่า แท้ที่จริงจักรพรรดิคอนสแตนตินได้ให้ภาคตะวันตกของจักรวรรดิแก่โอโรส และโดยที่พระองค์เป็นกษัตริย์ที่เคร่งศาสนา จึงไม่ควรจะพระราชทานแก่โอโรสอีกหากได้ยกแก่ทางศาสนจักรแล้วและจักรพรรดิอีโอโดซิอุส ก็ไม่ควรจะรับเมื่อดินแดนส่วนนั้นเป็นของสันตปาปาแล้ว⁷

⁶ในต้นศตวรรษที่ 6 อดีตขุนนางโรมันชื่อ เบเนดิก แห่ง นูร์เซีย (ca. 480-543) ได้ก่อตั้ง โบสถ์ที่เทือกเขากัสซิโน เบเนดิกได้ตั้งกฎเกณฑ์ที่พระควรปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของเบเนดิกนี้แพร่หลายมาก เนื่องจากความมีเหตุผล ความยืดหยุ่นได้ และความง่าย ๆ

⁷Matthew A. Fitzsimons and others, *op.cit.*, p.43.

ในศตวรรษที่ 13 สำนักต่าง ๆ โดยเฉพาะสำนักเบเนดิก ยังคงมีบทบาทในการเขียนมาก นอกจากนี้ก็มีสำนักใหม่เช่น สำนัก ฟรานซิสกัน และ โดมินิกัน ในด้านที่ไม่ใช่ศาสนา มีมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เกิดขึ้น แต่ประวัติศาสตร์ยังมิได้เป็นวิชาที่เป็นอิสระ ยังคงขึ้นอยู่กับไวยากรณ์กฎเกณฑ์ของหลักสูตรวิทยาลัยไม่เคยมีการนำมาใช้กับประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์วิจารณ์ ไม่สู้จะมี แต่เน้นสไตล์การเขียนมากกว่า ภาษาที่ใช้เขียนมักเป็นภาษาฝรั่งเศส แม้แต่พงศาวดารเมืองเวนิซ และเรื่องการเดินทางของมาร์โค โปโล ก็เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส นักประวัติศาสตร์ที่สำคัญก็มีเช่น ชั่ง ฟร็วซาร์ท (ca. 1337 - ca. 1410) เป็นนักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส⁸ เขาเขียน *Chronicles of France, Flanders, England Scotland and Spain* เขามุ่งเขียนเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งเขาประสบความสำเร็จในการบรรยายฉากและบุคลิกได้ดีงานของเขาเน้นในเรื่องประเพณีและสถาบัน แต่เขามีได้ระมัดระวังในเรื่องข้อเท็จจริง ทำให้มีข้อผิดพลาดและสับสน อย่างไรก็ตาม เขามีได้เป็นนักประวัติศาสตร์ชาตินิยม และงานของเขาจะทำให้ทราบเรื่องสงครามร้อยปี ตลอดจนสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ของสมัยกลาง

ลักษณะการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยกลาง

1. เป็นประวัติศาสตร์สากล หรือประวัติศาสตร์โลกเริ่มตั้งแต่กำเนิดของมนุษย์ กำเนิดและการสิ้นสุดของอารยธรรมและอำนาจต่าง ๆ การเขียนประวัติศาสตร์ของกรีกและโรมันมิใช่ประวัติศาสตร์สากล เนื่องจากสนใจในเรื่องเฉพาะและท้องถิ่น โดยถือกรีกหรือโรมเป็นศูนย์กลาง

2. กิจกรรมของมนุษย์นี้ พระเจ้าเป็นผู้ควบคุม มนุษย์ไม่อาจคุมสภาพแวดล้อมของตน ทฤษฎีนี้เรียกว่า มนุษย์เราถูก กำหนดแผนการไว้ล่วงหน้าแล้วโดยพระเจ้า

3. ศาสนาคริสต์เชื่อในทฤษฎีพระเจ้ากำหนดกิจกรรมของมนุษย์ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความต้องการของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นมนุษย์ก้าวไปถึงขั้นไหนของแผนการของพระเจ้าแล้ว แผนการของพระเจ้าเป็นอย่างไร มนุษย์จะดำเนินกิจกรรมตามแผนการของพระเจ้าได้อย่างไร ดังนั้นงานที่สำคัญที่สุดของการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยกลางคือ การค้นหาแผนการของพระเจ้า ศูนย์กลางของแผนการนี้ คือชีวิตของพระเยซูคริสต์เจ้า โดยมีการแบ่งประวัติศาสตร์ที่จุดถือกำเนิดของพระเยซูเป็น 2 ส่วน ยุคแรกเป็นยุคมืดอีกยุคเรียกยุคสว่าง แนวความคิดนี้ก็ถือเชื่อว่าประวัติศาสตร์สามารถทำนายอนาคตได้

⁸ H.E. Barnes, *op.cit.*, p.76. บาร์นส์ กล่าวว่า ฟร็วซาร์ท เป็นนักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสในสมัยกลางที่เด่นที่สุด

4. ประวัติศาสตร์ของสมัยกลางเป็นแบบมีจุดเริ่มต้นและจุดจบเป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเส้นตรง⁹

5. หลังจากแบ่งอดีตเป็น 2 ส่วน ก็แบ่งย่อยลงอีก ดังนั้นมีการแบ่งประวัติศาสตร์เป็นยุค หรือ สมัย แต่ละยุคมีลักษณะเฉพาะของตน

6. งานเขียนส่วนใหญ่คล้ายของกรีกเป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยมีการเขียนเรื่องราวห่างไกลออกไปน้อย

7. ไม่อาจแยกความแตกต่างระหว่างพงศาวดาร ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติในเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีที่นำมาใช้ในการเขียน

ข้อบกพร่องของการเขียนประวัติศาสตร์ในสมัยกลาง

1. การละเลยความสำคัญของมนุษย์

2. การค้นหาข้อเท็จจริงนั้น หากไม่สนับสนุนแผนการของพระเจ้า ก็อาจถูกละทิ้งไป รายละเอียดที่ขัดแย้งกับเรื่องราวส่วนใหญ่มักจะถูกตัดทิ้ง

3. ถือว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จะทำนายอนาคตได้ นักประวัติศาสตร์ปัจจุบันต่อต้านมาก คอลลิงวูด นักประวัติศาสตร์อังกฤษกล่าวว่า การกระทำใด ๆ ที่มีมนุษย์เป็นตัวจักรกลนั้น จะทำนายอนาคตมิได้

4. นักเขียนส่วนใหญ่เป็นพระ ดังนั้นมีกล้าวิจารณ์ศาสนารุนแรง

5. ประวัติศาสตร์สมัยกลางมักเขียนเป็นตอน ๆ ไม่ได้วิเคราะห์ถึงพลังทางสังคมเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางปัญญา

6. นักประวัติศาสตร์มักจะบรรยายประชาชนในสมัยโบราณแต่งตัว มีความคิด การกระทำเหมือนสมัยของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้ภาษาเดียวกัน

7. นักประวัติศาสตร์น้อยคนที่วิเคราะห์วิจารณ์แยกแยะเอกสารที่ค้นคว้าอยู่

8. การเขียนมักเขียนแต่เรื่องบุคคลสำคัญ เหตุการณ์สำคัญและเขียนแบบเรียงวันเดือนปี ข่าวดร้าวจากแดนไกลมาถึงข้างบ้านทีหลังเหตุการณ์ท้องถิ่นนักประวัติศาสตร์มักไม่จัดเรื่องราวของตนให้มีระบบ

9. นักประวัติศาสตร์คริสเตียนละทิ้งวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่รัฐชาติดิสและโพสิทีฟิสวางไว้เนื่องจากการต่อต้านพวกนอกศาสนา จึงต้องมีวิธีพิเศษสำหรับหลักฐานที่ถูกดลใจจากพระเจ้า โดยใช้หนานเปรียบเทียบ และสัญลักษณ์ ตีความหมายหลักฐานแทนการวิจารณ์

⁹Barzun and Graff, *The Modern Researcher*, p. 193, และชาญวิทย์ เกษตรศิริ, “ประวัติศาสตร์ และปรัชญาตะวันตก” *ปรัชญาประวัติศาสตร์*, หน้า 169.